

ЗОРОЧКІНА Тетяна

доктор педагогічних наук, професор,
директор навчально-наукового інституту педагогічної освіти,
соціальної роботи і мистецтва,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
<https://orcid.org/0000-0002-6321-0852>
e-mail: zvezdochcina@vu.edu.ua

ПАКУШИНА Людмила

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової і спеціальної освіти,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
<https://orcid.org/0000-0002-5930-8558>
e-mail: pakushyn2007@vu.edu.ua

САВИЦЬКА Олена

викладач кафедри початкової і спеціальної освіти,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
<https://orcid.org/0009-0007-3411-9076>
e-mail: elenasinsav@vu.edu.ua

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ДО КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА СЕНСОРНОЇ СТИМУЛЯЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті здійснено аналіз сучасних підходів до підготовки майбутніх учителів-логопедів до корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами у сфері фізичного розвитку та сенсорної стимуляції. Проаналізовано науково-педагогічні джерела з проблеми професійної підготовки майбутніх логопедів, нормативно-правові документи у сфері інклюзивної освіти та сучасні дослідження ефективності сенсорних і сенсорно-інтегративних підходів. Уточнено зміст підготовки майбутніх учителів-логопедів до корекційно-розвиткової роботи у сфері фізичного розвитку та сенсорної стимуляції дітей з особливими освітніми потребами. Обґрунтовано необхідність формування у здобувачів вищої освіти інтегрованої професійної компетентності, що поєднує психолого-педагогічні, логопедичні, діагностичні, методичні, комунікативні та міждисциплінарні складники. Визначено значення рухової активності, пропріоцептивних, вестибулярних, тактильних, зорових та слухових стимулів у створенні умов для активізації мовленнєвої діяльності й загального розвитку дитини. Розкрито можливості використання у професійній підготовці майбутніх учителів-логопедів практичних, проблемно-пошукових, інтерактивних, кейс-методів, симуляційних, проєктних методів та технологій навчання. Акцентовано увагу на необхідності дотримання міждисциплінарного підходу та розмежування компетенцій учителя-логопеда, фахівців фізичної терапії, ерготерапії, психології та інших спеціалістів. Підсумовано, що ефективна підготовка майбутніх учителів-логопедів до корекційно-розвиткової роботи у сфері фізичного розвитку та сенсорної стимуляції має ґрунтуватися на поєднанні фундаментальних теоретичних знань із практичним моделюванням професійних ситуацій, доказовими підходами.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній учитель-логопед, корекційно-розвиткова робота, діти з особливими освітніми потребами, фізичний розвиток, сенсорна стимуляція, сенсорна інтеграція.

<https://doi.org/10.31891/pcs.2026.3.16>



This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Стаття надійшла до редакції / Received 14.08.2026

Прийнята до друку / Accepted 11.09.2026

Опубліковано / Published 30.09.2026

© ЗОРОЧКІНА Тетяна, ПАКУШИНА Людмила, САВИЦЬКА Олена

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасна система освіти України висуває нові вимоги до професійної підготовки фахівців, які працюють із дітьми з особливими освітніми потребами. Реалізація інклюзивного навчання, урізноманітнення категорій освітніх труднощів, необхідність індивідуалізації освітнього процесу та

забезпечення комплексного психолого-педагогічного супроводу зумовлюють потребу в підготовці фахівця, здатного комплексно розуміти та враховувати взаємозв'язки мовленнєвого, моторного, сенсорного, когнітивного та соціально-емоційного розвитку дитини. Відповідно до Закону України «Про освіту», особам з особливими освітніми потребами мають надаватися психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги, спрямовані,

зокрема, на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення [1]. Водночас чинний Порядок організації інклюзивного навчання передбачає надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням рекомендацій інклюзивно-ресурсного центру [2]. У зв'язку з цим професійна діяльність учителя-логопеда набуває комплексного характеру. Сучасний фахівець має не лише володіти методиками корекції мовленнєвих порушень, а й уміти враховувати особливості психофізичного розвитку дитини, її сенсорні потреби, рівень моторної організації та координації, уваги та саморегуляції, а також здатність до взаємодії з іншими. Особливого значення набуває підготовка майбутніх учителів-логопедів до використання засобів рухової та сенсорної стимуляції у корекційно-розвитковій роботі. Це пов'язано з тим, що сенсорне сприймання, рухова активність і мовленнєвий розвиток не існують ізольовано, а функціонують у складній системі взаємопов'язаних процесів розвитку дитини. При цьому використання сенсорних засобів у роботі вчителя-логопеда не повинно зводитися до механічного застосування окремих вправ або популярних сенсорних прийомів. Воно має базуватися на розумінні індивідуальних потреб дитини, чітко визначених корекційно-розвиткових цілях, безпечності, доказовості та міждисциплінарній взаємодії.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів представлена у працях українських дослідників. Науковиця Н. Сінопальнікова наголошує на багатогранності професійної підготовки майбутнього вчителя-логопеда, яка передбачає оволодіння знаннями з педагогіки, психології, лінгвістики, медицини та інших суміжних галузей [3]. Такий підхід є особливо актуальним для підготовки фахівців до комплексної корекційно-розвиткової роботи. О. Кузенко розглядає професійну підготовку майбутніх учителів-логопедів як цілеспрямований і керований процес формування професійної компетентності та особистісно значущих якостей, необхідних

для логопедичної діяльності. Дослідниця виокремлює мотиваційно-цільовий, змістовий, операційний та результативно-оцінний компоненти професійної підготовки [4].

С. Цимбал-Слатвінська акцентує увагу на взаємозв'язку понять «професійна діяльність», «підготовка майбутніх фахівців-логопедів», «професійна компетентність» та «готовність до професійної діяльності» [5].

Особливості корекційно-розвиткової роботи майбутнього логопеда в умовах інклюзивного освітнього простору досліджували М. Дяченко та Т. Романова. Учені акцентують увагу на необхідності практико-орієнтованої підготовки фахівця, здатного реалізовувати корекційно-розвиткові завдання в умовах інклюзивного освітнього середовища [6].

Сучасні дослідження також засвідчують доцільність використання активних та інноваційних технологій у практичній підготовці майбутніх учителів-логопедів.

І. Брушневська обґрунтовує можливості симуляційних та імітаційних технологій, зокрема кейс-симуляцій, рольових імітацій, відеосимуляцій та цифрових інструментів, для формування діагностичних, корекційних, комунікативних і рефлексивних умінь майбутніх фахівців [7].

Окремий напрям сучасних досліджень становить використання сенсорної інтеграції у логопедичній практиці. Л. Котлова та А. Іскрижицька досліджують корекційно-розвивальний потенціал засобів сенсорної інтеграції в роботі над активізацією мовлення дітей дошкільного віку. Авторки систематизують використання тактильних, вестибулярних, пропріоцептивних, зорових та аудіальних стимулів [8]. Водночас результати сучасних досліджень закордонних дослідників свідчать про можливості використання сенсорних втручань у корекційно-розвитковій роботі з дітьми. Позитивні зміни описано, зокрема, у сфері моторного розвитку та повсякденного функціонування дітей [9, 10]. Водночас ефективність таких втручань залежить від їх змісту, способу застосування та індивідуальних особливостей дитини, що потребує обґрунтованого добору відповідних засобів у професійній діяльності фахівця [10-14]. Отже, аналіз наукових джерел засвідчує актуальність підготовки майбутніх учителів-логопедів до корекційно-розвиткової роботи у

сфері фізичного розвитку та сенсорної стимуляції дітей з особливими освітніми потребами. Разом з тим, попри наявність досліджень професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів та окремих праць, присвячених сенсорній інтеграції, недостатньо конкретизовано зміст їхньої підготовки саме до інтеграції рухових і сенсорних елементів у корекційно-розвиткову роботу. Недостатньо розробленими залишаються питання змісту професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів до корекційно-розвиткової роботи у сфері фізичного розвитку та сенсорної стимуляції дітей з особливими освітніми потребами, а також методів її реалізації.

3. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні особливостей підготовки майбутніх учителів-логопедів до корекційно-розвиткової роботи у сфері фізичного розвитку та сенсорної стимуляції дітей з особливими освітніми потребами, визначенні основних складників відповідної професійної компетентності та можливостей використання сучасних практико-орієнтованих технологій у процесі професійної підготовки. Дослідження має теоретичний характер. Добір наукових джерел здійснювався за критеріями тематичної відповідності проблемі професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів, висвітлення питань фізичного розвитку, сенсорної стимуляції та сенсорної інтеграції, а також наукової обґрунтованості й актуальності. Часові межі опрацьованих джерел охоплюють 2010–2026 рр., із пріоритетом сучасних досліджень останніх років. Використано методи теоретичного аналізу, порівняння, систематизації та узагальнення науково-педагогічних праць і нормативних документів, а також моделювання. Узагальнення здійснювалося шляхом зіставлення підходів різних авторів і виокремлення спільних змістових компонентів, методів та умов професійної підготовки. Наукова новизна дослідження полягає в уточненні змісту професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів до корекційно-розвиткової роботи у сфері фізичного розвитку та сенсорної стимуляції; виокремленні її основних компонентів; систематизації практико-орієнтованих

методів підготовки; визначенні педагогічних умов інтеграції рухових і сенсорних елементів у логопедичну діяльність.

4. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Професійна підготовка майбутнього вчителя-логопеда є складним, багатокомпонентним процесом, спрямованим на формування системи професійних знань, умінь і навичок, необхідних для здійснення комплексної корекційно-розвиткової діяльності. Її специфіка зумовлена міждисциплінарним характером професійної діяльності вчителя-логопеда, яка охоплює педагогічний, психологічний, лінгвістичний, нейропсихологічний, медико-біологічний та соціальний аспекти [3; 4]. Такий характер професійної діяльності передбачає врахування не лише особливостей мовленнєвого розвитку дитини, а й взаємозв'язку мовленнєвого, моторного та сенсорного розвитку [3; 4]. З огляду на це, професійна компетентність майбутнього вчителя-логопеда має охоплювати не лише знання й уміння, пов'язані з корекцією мовленнєвих порушень, а й здатність комплексно оцінювати особливості розвитку дитини та визначати відповідні напрями корекційно-розвиткової роботи. Підготовка до корекційно-розвиткової роботи у сфері фізичного розвитку та сенсорної стимуляції потребує розширення традиційного змісту професійної підготовки. Водночас йдеться не про набуття майбутнім учителем-логопедом фахових компетентностей фізичного терапевта чи ерготерапевта, а про формування розуміння ролі рухової активності та сенсорного досвіду в організації корекційно-розвиткової роботи, уміння безпечно інтегрувати відповідні елементи в логопедичні заняття та взаємодіяти з іншими фахівцями в межах міждисциплінарної команди.

Одним із аспектів такої підготовки є врахування рухової активності дитини як складової її загального розвитку та участі в освітньому процесі. У дітей з особливими освітніми потребами можуть спостерігатися труднощі координації, моторного планування, рівноваги, регуляції рухової активності, підтримання пози, організації рухової послідовності тощо. Урахування таких особливостей у корекційно-розвитковій

роботі потребує від майбутнього вчителя-логопеда розуміння взаємозв'язку між руховою активністю, увагою, поведінковою регуляцією та мовленнєвою діяльністю. Тому в процесі професійної підготовки важливо опановувати не лише традиційні артикуляційні та дихальні вправи, а й способи організації активної взаємодії дитини з предметним і просторовим середовищем.

З цією метою професійну підготовку доцільно спрямовувати на опанування способів використання рухової активності в корекційно-розвитковій роботі, зокрема через застосування: вправ на розвиток загальної та дрібної моторики; координаційних вправ; рухових ігор із мовленнєвим супроводом; вправ на наслідування та відтворення послідовності рухів; ритмічних рухово-мовленнєвих вправ; вправ на просторову орієнтацію; завдань на моторне планування; пальчикових ігор; графомоторних завдань; рухових вправ із використанням предметів [4; 6].

Водночас включення рухової активності до корекційно-розвиткової роботи має бути змістово обґрунтованим і пов'язаним із конкретними професійними цілями. Рух не має виступати самоціллю, а може використовуватися як компонент виконання різних логопедичних завдань: опрацювання артикуляційного матеріалу, автоматизації звука, формування складової структури слова, розвитку лексико-граматичних категорій, фонематичного сприймання чи зв'язного мовлення.

Іншим важливим аспектом комплексної підготовки майбутнього вчителя-логопеда є формування знань про сенсорні системи та їх значення в організації діяльності дитини. У корекційно-розвитковій роботі доцільно враховувати особливості зорового, слухового, тактильного, вестибулярного та пропріоцептивного сприймання.

Урахування сенсорних особливостей дитини створює можливості для їх інтеграції в різні види логопедичних завдань: мовленнєві ігри, артикуляційні вправи, роботу з предметами, рухові завдання, вправи на наслідування, ритмізацію, класифікацію, опис та словесне позначення відчуттів.

Водночас використання сенсорних стимулів у логопедичній роботі потребує чіткого розмежування педагогічних і терапевтичних завдань. Майбутній учитель-

логопед має розуміти, що застосування окремих сенсорних стимулів у педагогічному та логопедичному процесі не є тотожним проведенню спеціалізованої терапії. Сенсорні прийоми не повинні використовуватися формально або лише через їхню популярність. Їх добір має визначатися конкретними освітніми та корекційно-розвитковими цілями, індивідуальними особливостями дитини та рекомендаціями відповідних фахівців.

Такий підхід зумовлює необхідність формування у майбутніх учителів-логопедів умінь обґрунтовано добирати сенсорні засоби відповідно до потреб конкретної дитини. Наукові дані свідчать, що результати застосування сенсорних втручань можуть відрізнятися залежно від їх змісту, способу реалізації, особливостей цільової групи та показників, за якими оцінюється результативність. Тому під час професійної підготовки важливо Ж формувати критичне ставлення до універсальних тверджень щодо ефективності окремих сенсорних методик. Важливим практичним умінням у цьому контексті є функціональне спостереження за дитиною. Майбутній учитель-логопед має вміти визначати, які сенсорні стимули полегшують включення дитини в діяльність, які можуть спричиняти перевантаження, за яких умов вона краще сприймає мовленнєву інструкцію, а також як змінюються її увага та поведінкова регуляція під час рухової чи сенсорної активності.

Отже, аналіз наукових праць, присвячених професійній підготовці майбутніх учителів-логопедів [3; 4; 6], дає змогу визначити основні змістові напрями підготовки до корекційно-розвиткової роботи у сфері фізичного розвитку та сенсорної стимуляції. Така підготовка має охоплювати засвоєння теоретичних знань про фізичний, психомоторний, сенсорний і мовленнєвий розвиток дитини; опанування спеціальних способів організації корекційно-розвиткової роботи з урахуванням рухових і сенсорних особливостей; набуття практичного досвіду інтеграції рухових та сенсорних елементів у логопедичні заняття; а також формування умінь міждисциплінарної взаємодії та професійного аналізу результатів корекційно-розвиткової роботи.

Реалізація визначених напрямів може здійснюватися комплексно в межах освітніх

компонентів психолого-педагогічного, медико-біологічного, спеціально-логопедичного, методичного спрямування. Теоретичні знання про фізичний, психомоторний, сенсорний і мовленнєвий розвиток дитини можуть формуватися під час вивчення освітніх компонентів «Вікова психологія», «Спеціальна психологія», «Анатомія, фізіологія та патологія дітей», «Неврологічні основи логопедії», «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення», «Спеціальна педагогіка», «Логопедія» та інших дисциплін відповідного спрямування. Їх поєднання дає можливість сформувати цілісне уявлення про закономірності розвитку дитини та взаємозв'язок мовленнєвої, рухової, сенсорної сфер. Опанування спеціальних способів організації корекційно-розвиткової роботи може забезпечуватися передусім освітніми компонентами «Логопедія», «Методика логопедичної роботи», «Логопедична ритміка», «Фізичний розвиток та рухова активність дітей з ООП», у межах яких доцільно розглядати можливості використання рухової активності та сенсорних стимулів відповідно до визначених корекційно-розвиткових завдань.

Практичний досвід інтеграції рухових і сенсорних елементів у логопедичні заняття може набуватися під час практичних занять, практикумів та різних видів навчальної і виробничої практики. Саме в процесі практичної підготовки здобувачі мають можливість планувати й проводити корекційно-розвиткові заняття, добирати відповідні вправи та засоби, адаптувати їх до індивідуальних можливостей дитини й аналізувати отримані результати.

Формування умінь міждисциплінарної взаємодії та професійного аналізу результатів роботи може реалізовуватися в межах освітніх компонентів, пов'язаних з інклюзивною освітою, психолого-педагогічним супроводом дітей з особливими освітніми потребами, командною взаємодією та професійною практикою. Це передбачає розуміння майбутніми вчителями-логопедами функцій інших фахівців, меж власної професійної компетентності, принципів командної роботи та способів узгодження корекційно-розвиткових заходів [3; 5; 6].

Ефективність підготовки майбутніх учителів-логопедів значною мірою залежить від методів і технологій навчання. Одним із доцільних методів удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів є кейс-метод (метод аналізу конкретних ситуацій), використання якого дає змогу моделювати професійні ситуації та залучати здобувачів освіти до пошуку обґрунтованих способів їх розв'язання. У контексті підготовки до корекційно-розвиткової роботи у сфері фізичного розвитку та сенсорної стимуляції кейси можуть містити опис індивідуальних особливостей дитини, характеру її мовленнєвих, моторних і сенсорних труднощів, умов організації діяльності та поставлених корекційно-розвиткових завдань. Аналізуючи таку ситуацію, здобувач освіти визначає актуальні потреби дитини, формулює мету роботи, добирає відповідні прийоми, вправи та засоби і обґрунтовує доцільність їх використання [7].

Важливим доповненням до кейс-методу є моделювання професійної діяльності та практичне відпрацювання відповідних дій. У процесі такого навчання здобувачі освіти можуть виконувати рольові завдання, у межах яких один із них здійснює професійні дії вчителя-логопеда, а інший відтворює поведінку дитини з певними освітніми труднощами. Така організація навчальної діяльності дає змогу відпрацьовувати способи встановлення контакту з дитиною, формулювання інструкцій, добору завдань і засобів, організації рухової та сенсорної активності. Після виконання завдання здійснюється його обговорення та рефлексивний аналіз, спрямований на оцінювання професійних дій і визначення можливостей їх удосконалення.

Аналіз відеозаписів професійної діяльності може використовуватися як окрема форма практико орієнтованого навчання. Здобувачам освіти доцільно пропонувати відеофрагменти корекційно-розвиткових занять для цілеспрямованого аналізу поведінки дитини, особливостей її рухової та сенсорної активності, організації предметно-просторового середовища, характеру мовленнєвих інструкцій і способів педагогічної взаємодії. Така робота сприяє розвитку професійного спостереження,

уміння аналізувати педагогічні ситуації та співвідносити використані прийоми з метою і завданнями корекційно-розвиткової роботи.

Значний потенціал у формуванні практичних умінь має проєктний метод, який передбачає самостійне або групове розв'язання професійно орієнтованих завдань із конкретним результатом. У межах проєктної діяльності майбутні вчителі-логопеди можуть розробляти комплекси рухово-мовленнєвих вправ, сенсорно-мовленнєві ігри, варіанти організації сенсорно сприятливого предметно-просторового середовища логопедичного кабінету, картотеки вправ із використанням різних видів сенсорних стимулів, фрагменти індивідуальних програм корекційно-розвиткової роботи або методичні рекомендації для батьків. Виконання таких завдань передбачає інтеграцію знань із різних освітніх компонентів і їх практичне застосування під час розв'язання професійних ситуацій. Поєднання зазначених методів і форм навчання спрямоване на взаємопов'язане засвоєння теоретичних знань, опанування способів корекційно-розвиткової роботи та набуття практичного досвіду їх застосування. Водночас їх використання дає змогу наблизити освітній процес до реальних професійних ситуацій, у яких майбутній учитель-логопед має враховувати індивідуальні особливості дитини, зокрема її рухові та сенсорні потреби, визначати доцільність використання відповідних засобів і прийомів та оцінювати результати проведеної роботи [4; 5].

Отже, зміст професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів до корекційно-розвиткової роботи у сфері фізичного розвитку та сенсорної стимуляції має реалізовуватися на засадах міждисциплінарності, практичної спрямованості та індивідуалізації. Його опрацювання передбачає не лише розширення теоретичних уявлень здобувачів освіти про фізичний і сенсорний розвиток дитини, а й набуття досвіду використання відповідних підходів у логопедичній діяльності в межах професійних повноважень.

Узагальнення результатів аналізу наукових джерел та змісту професійної підготовки дає змогу представити підготовку майбутніх учителів-логопедів до корекційно-

розвиткової роботи у сфері фізичного розвитку та сенсорної стимуляції дітей з особливими освітніми потребами як взаємопов'язану систему чотирьох компонентів: мотиваційно-цільового, змістового, операційно-діяльнісного та рефлексивно-оцінного.

Мотиваційно-цільовий компонент передбачає формування у майбутніх учителів-логопедів усвідомленого ставлення до необхідності врахування фізичних, рухових і сенсорних особливостей дитини під час організації корекційно-розвиткової роботи. Його зміст охоплює розуміння значення фізичного та сенсорного розвитку для загального, пізнавального, емоційно-вольового і мовленнєвого розвитку дитини, усвідомлення необхідності індивідуального підходу до добору рухових і сенсорних засобів, а також готовність до професійної взаємодії з іншими фахівцями. Важливим результатом цього компонента є формування професійної спрямованості майбутнього фахівця на комплексне розуміння потреб дитини та відповідальне використання рухових і сенсорних елементів у межах власної професійної компетентності.

Змістовий компонент охоплює систему теоретичних знань, необхідних для професійної діяльності майбутнього вчителя-логопеда. Передусім ідеться про знання закономірностей фізичного, психомоторного, сенсорного та мовленнєвого розвитку дитини, особливостей функціонування основних сенсорних систем, взаємозв'язку рухової активності, сенсорного сприймання, уваги, поведінкової регуляції та мовленнєвої діяльності. Важливою складовою є також знання про особливості дітей з особливими освітніми потребами, можливості використання рухових вправ, рухових ігор, ритмічних та сенсорно-мовленнєвих завдань у логопедичній роботі. При цьому майбутній учитель-логопед має розуміти межі власних професійних повноважень та відмінності між педагогічним і логопедичним використанням окремих сенсорних прийомів і спеціалізованими втручаннями фахівців фізичної терапії, ерготерапії та інших суміжних галузей.

Операційно-діяльнісний компонент передбачає формування практичних умінь застосовувати набуті знання під час організації корекційно-розвиткової роботи.

Він охоплює уміння спостерігати за руховою та сенсорною активністю дитини, визначати її актуальні потреби, формулювати корекційно-розвиткові завдання, добирати відповідні рухові та сенсорні засоби, адаптувати їх до індивідуальних можливостей дитини та інтегрувати у логопедичні заняття. Зокрема, майбутні фахівці мають опановувати способи використання вправ на розвиток загальної та дрібної моторики, координацію, просторову орієнтацію, моторне планування, ритмізацію, наслідування рухів, а також сенсорних стимулів у поєднанні з мовленнєвими завданнями. Формування цього компонента доцільно забезпечувати через практичні заняття, кейс-метод, моделювання професійних ситуацій, рольові завдання, аналіз відеоматеріалів та проєкту діяльність.

Рефлексивно-оцінний компонент спрямований на формування здатності майбутніх учителів-логопедів аналізувати власну професійну діяльність, оцінювати доцільність використаних рухових і сенсорних засобів та коригувати подальші професійні дії. Він передбачає уміння оцінювати зміни у включенні дитини в діяльність, її увазі, поведінковій регуляції, виконанні інструкцій та мовленнєвій активності, визначати ефективність використаних прийомів і за необхідності змінювати зміст або спосіб організації роботи. Важливою складовою цього компонента є рефлексія результатів професійної діяльності та здатність до міждисциплінарної взаємодії, зокрема врахування рекомендацій психологів, фізичних терапевтів, ерготерапевтів та інших фахівців під час планування корекційно-розвиткової роботи.

Визначені компоненти утворюють цілісну систему: мотиваційно-цільовий компонент визначає спрямованість підготовки; змістовий забезпечує необхідними професійними знаннями; операційно-діяльнісний забезпечує можливість практичного застосування цих знань; рефлексивно-оцінний забезпечує аналіз, оцінювання та подальше вдосконалення професійної діяльності. Їх взаємозв'язок дає змогу розглядати професійну підготовку майбутніх учителів-логопедів не як механічне доповнення традиційної логопедичної підготовки окремими руховими чи сенсорними вправами, а як цілісний процес формування

готовності до комплексної корекційно-розвиткової роботи.

5. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Таким чином, проведений аналіз дає підстави стверджувати, що професійна підготовка майбутніх учителів-логопедів до корекційно-розвиткової роботи у сфері фізичного розвитку та сенсорної стимуляції має ґрунтуватися на комплексному й міждисциплінарному підходах. У структурі такої підготовки виокремлено чотири взаємопов'язані компоненти: мотиваційно-цільовий, що забезпечує усвідомлення значення фізичного та сенсорного розвитку дитини й формування професійної спрямованості; змістовий, який охоплює знання про фізичний, психомоторний, сенсорний і мовленнєвий розвиток дитини, особливості сенсорних систем та можливості їх урахування в логопедичній роботі; операційно-діяльнісний, що передбачає формування умінь спостерігати за особливостями дитини, добирати, адаптувати та інтегрувати рухові й сенсорні елементи у корекційно-розвиткові заняття; рефлексивно-оцінний, спрямований на аналіз результатів професійної діяльності, оцінювання доцільності використаних засобів, коригування професійних дій та здійснення міждисциплінарної взаємодії. Встановлено, що формуванню визначених компонентів сприяє використання комплексу практико-орієнтованих методів навчання, зокрема кейс-методу, моделювання професійних ситуацій, рольових завдань, аналізу відеоматеріалів професійної діяльності, проєктного та рефлексивного методів. Кейс-метод забезпечує аналіз конкретних професійних ситуацій і вибір обґрунтованих способів корекційно-розвиткової роботи; моделювання професійних ситуацій і рольові завдання дають змогу відпрацьовувати професійні дії майбутнього вчителя-логопеда; аналіз відеоматеріалів сприяє розвитку професійного спостереження та вмінь оцінювати організацію взаємодії з дитиною; проєктний метод забезпечує самостійне або групове розв'язання професійно орієнтованих завдань із конкретним результатом; рефлексивний метод сприяє осмисленню

виконаних професійних дій та визначенню напрямів їх удосконалення. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в конкретизації змісту професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів за визначеним напрямом, розробленні відповідного

навчально-методичного забезпечення та визначенні педагогічних умов його ефективної реалізації в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Література

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 30.09.2026).
2. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.02.2026 № 129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/129-2026-п> (дата звернення: 30.09.2026).
3. Сінопальнікова Н. М. Підготовка майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. 2014. № 43 (1). С. 173–182. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18834>.
4. Кузенко О. Формування фахової компетентності майбутніх учителів-логопедів в процесі професійної підготовки. Освітній простір України. 2018. № 14. С. 88–96. DOI: <https://doi.org/10.15330/esu.14.88-96>.
5. Цимбал-Слатвінська С. В. Ієрархія понять у дослідженні проблеми підготовки майбутніх логопедів. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2019. № 180. С. 132–139.
6. Дяченко М. Д., Романова Т. А. Особливості корекційно-розвивальної діяльності майбутнього логопеда в умовах інклюзивного освітнього простору. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2023. № 91. С. 91–95. DOI: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2023.91.16>.
7. Брушневська І. Використання симуляційних та імітаційних технологій у практичній підготовці майбутніх вчителів-логопедів. Освіта. Інноватика. Практика. 2026. Т. 14, № 2. С. 15–22. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i2-002>.
8. Котлова Л., Іскрижицька А. Корекційно-розвивальний потенціал засобів сенсорної інтеграції в роботі над активізацією мовлення дітей дошкільного віку. Наука і освіта. 2026. № 1. С. 126–132. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2026-1-16>.
9. Piller A., Conlin J. M., Glennon T. J. et al. Systematic Review of Sensory-Based Interventions for Children and Youth (2015–2024). *Frontiers in Pediatrics*. 2025. Vol. 13. Article 1720179. DOI: <https://doi.org/10.3389/fped.2025.1720179>.
10. Park S.-H., Kim E. Y. Effects of Sensory Integration Therapy in Children: A Systematic Review and Meta-Analysis of Randomized Controlled Trials. *Research in Developmental Disabilities*. 2026. Vol. 172. Article 105269. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2026.105269>.
11. Bodison S. C., Parham L. D. Specific Sensory Techniques and Sensory Environmental Modifications for Children and Youth With Sensory Integration Difficulties: A Systematic Review. *American Journal of Occupational Therapy*. 2018. Vol. 72, No. 1. P. 42–53. DOI: <https://doi.org/10.5014/ajot.2018.029413>.
12. Camino-Alarcón J., Robles-Bello M. A., Valencia-Naranjo N., Sarhani-Robles A. A Systematic Review of Treatment for Children with Autism Spectrum Disorder: The Sensory Processing and Sensory Integration Approach. *Children*. 2024. Vol. 11, No. 10. Article 1222. DOI: <https://doi.org/10.3390/children11101222>.
13. May-Benson T. A., Koomar J. A. Systematic Review of the Research Evidence Examining the Effectiveness of Interventions Using a Sensory Integrative Approach for Children. *American Journal of Occupational Therapy*. 2010. Vol. 64, No. 3. P. 403–414. DOI: <https://doi.org/10.5014/ajot.2010.09071>.
14. Weitlauf A. S., Sathe N., McPheeters M. L., Warren Z. E. Interventions Targeting Sensory Challenges in Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review. *Pediatrics*. 2017. Vol. 139, No. 6. Article e20170347. DOI: <https://doi.org/10.1542/peds.2017-0347>.

References

1. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII (2017). [in Ukr.]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Pro vnesennia zmin do Poriadku orhanizatsii inkluzyvnoho navchannia u zakladakh zahalnoi serednoi osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.02.2026 № 129 (2026). [in Ukr.]. <https://zakon.rada.gov.ua/go/129-2026-p>
3. Sinopalnikova, N. M. (2014). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv-lohopediv do profesiinoi diialnosti. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty*, 43 (1), pp. 173–182 [in Ukr.]. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18834>
4. Kuzenko, O. (2018). Formuvannia fakhovoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv-lohopediv v protsesi profesiinoi pidhotovky. *Osvitnii prostir Ukrainy*, 14, pp. 88–96 [in Ukr.]. <https://doi.org/10.15330/esu.14.88-96>
5. Tsybal-Slatvinska, S. V. (2019). Iierarkhiia poniat u doslidzhenni problemy pidhotovky maibutnikh lohopediv. *Naukovi zapysky. Serii: Pedagogichni nauky*, 180, pp. 132–139 [in Ukr.].
6. Diachenko, M. D., & Romanova, T. A. (2023). Osoblyvosti korektsiino-rozvyvalnoi diialnosti maibutnoho lohopedu v umovakh inkluzyvnoho osvitnoho prostoru. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 91, pp. 91–95 [in Ukr.]. <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2023.91.16>

7. Brushnevska, I. (2026). Vykorystannia symulatsiinykh ta imitatsiinykh tekhnolohii u praktychnii pidhotovtsi maibutnikh vchyteliv-lohopediv. *Osvita. Innovatyka. Praktyka*, 14 (2), pp. 15–22 [in Ukr.]. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i2-002>
8. Kotlova, L., & Iskryzhytska, A. (2026). Korektsiino-rozvyvalnyi potentsial zasobiv sensornoi intehratsii v roboti nad aktyvizatsiieiu movlennia ditei doshkilnoho viku. *Nauka i osvita*, 1, pp. 126–132 [in Ukr.]. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2026-1-16>
9. Piller, A., Conlin, J. M., Glennon, T. J. et al. (2025). Systematic Review of Sensory-Based Interventions for Children and Youth (2015–2024). *Frontiers in Pediatrics*, 13, Article 1720179 [in English]. <https://doi.org/10.3389/fped.2025.1720179>
10. Park, S.-H., & Kim, E. Y. (2026). Effects of Sensory Integration Therapy in Children: A Systematic Review and Meta-Analysis of Randomized Controlled Trials. *Research in Developmental Disabilities*, 172, Article 105269 [in English]. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2026.105269>
11. Bodison, S. C., & Parham, L. D. (2018). Specific Sensory Techniques and Sensory Environmental Modifications for Children and Youth With Sensory Integration Difficulties: A Systematic Review. *American Journal of Occupational Therapy*, 72 (1), pp. 42–53 [in English]. <https://doi.org/10.5014/ajot.2018.029413>
12. Camino-Alarcón, J., Robles-Bello, M. A., Valencia-Naranjo, N., & Sarhani-Robles, A. (2024). A Systematic Review of Treatment for Children with Autism Spectrum Disorder: The Sensory Processing and Sensory Integration Approach. *Children*, 11 (10), Article 1222 [in English]. <https://doi.org/10.3390/children11101222>
13. May-Benson, T. A., & Koomar, J. A. (2010). Systematic Review of the Research Evidence Examining the Effectiveness of Interventions Using a Sensory Integrative Approach for Children. *American Journal of Occupational Therapy*, 64 (3), pp. 403–414 [in English]. <https://doi.org/10.5014/ajot.2010.09071>
14. Weitlauf, A. S., Sathe, N., McPheeters, M. L., & Warren, Z. E. (2017). Interventions Targeting Sensory Challenges in Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review. *Pediatrics*, 139 (6), Article e20170347 [in English]. <https://doi.org/10.1542/peds.2017-0347>

Abstract

ZOROCHKINA Tetiana, PAKUSHYNA Liudmyla, SAVYTSKA Olena

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

PREPARATION OF FUTURE SPEECH AND LANGUAGE THERAPISTS FOR CORRECTIVE AND DEVELOPMENTAL WORK IN THE FIELD OF PHYSICAL DEVELOPMENT AND SENSORY STIMULATION OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Inclusive education and the growing diversity of educational needs of children require new approaches to the professional preparation of future speech and language therapists for corrective and developmental work. In this context, higher education institutions should ensure the preparation of specialists capable of considering the individual characteristics of children with special educational needs and applying interdisciplinary approaches to their physical, sensory, and speech development. Particular attention should be paid to the integration of knowledge about motor activity and sensory stimulation into the professional preparation of future speech and language therapists.

The purpose of the article is to analyze contemporary approaches to the preparation of future speech and language therapists for corrective and developmental work in the field of physical development and sensory stimulation of children with special educational needs and to clarify the content and methodological potential of such preparation.

Theoretical analysis of scientific and pedagogical literature and regulatory documents, systematization and generalization of the collected material, comparison, and modelling.

Contemporary approaches to the professional preparation of future speech and language therapists for corrective and developmental work with children with special educational needs in the field of physical development and sensory stimulation have been analyzed. The content of such preparation has been specified, with attention to the need to integrate psychological and pedagogical, speech and language therapy, diagnostic, methodological, communicative, and interdisciplinary knowledge and skills. The significance of motor activity in the child's overall development and participation in the educational process has been substantiated. Particular attention has been paid to motor coordination, motor planning, balance, postural control, regulation of motor activity, spatial orientation, and the organization of movement sequences. The role of proprioceptive, vestibular, tactile, visual, and auditory stimuli in creating conditions for speech activity and the child's overall development has been clarified. The possibilities of integrating movement and sensory elements into corrective and developmental speech and language therapy activities have been identified. The article also reveals the potential of practical, problem-based and inquiry-based, interactive, case-based, simulation-based, and project-based teaching methods in the professional preparation of future speech and language therapists. The importance of practical training, professional modelling, analysis of professional situations, and reflective analysis for developing students' ability to select and adapt appropriate exercises and techniques according to individual characteristics and needs of the child has been emphasized. Particular attention is paid to the interdisciplinary approach and the need to distinguish the professional competencies of speech and language therapists from those of physical therapists, occupational therapists, psychologists, and other specialists.

Conclusion. Effective preparation of future speech and language therapists for corrective and developmental work in the field of physical development and sensory stimulation should be based on the combination of fundamental theoretical knowledge with practical experience, professional modelling, and evidence-based approaches. Such preparation enables future specialists to consider the motor and sensory needs of children with special educational needs, integrate appropriate elements into speech

and language therapy activities, and cooperate effectively with other specialists within an interdisciplinary team. Further research should focus on improving the content and methodological support of professional preparation of future speech and language therapists for the integration of physical development and sensory stimulation into corrective and developmental work.

Keywords: professional preparation, future speech and language therapist, corrective and developmental work, children with special educational needs, physical development, sensory stimulation, sensory integration, interdisciplinary approach.
